

академіка В.В. Копейчикова. *Матеріали VII наукових читань, присвячених пам'яті академіка В. В. Копейчикова* : матеріали наук. читань (м. Київ, 17 лист. 2017 р.). Київ, 2018. С. 48–52.

3. Правознавство : підруч. / А. І. Берлач та ін. / Ред. В. В. Копейчиков, А. М. Колодій. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 752 с.

4. Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні. Харків : Право, 2019. 359 с.

Савчук Аліна Ігорівна,

*здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту № 3*

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Пендюра Максим Миколайович,

завідувач кафедри теорії держави та

права Національної академії внутрішніх

справ, кандидат юридичних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ПОЯВИ НОВИХ ЗАГРОЗ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В умовах загострення воєнного конфлікту з Російською Федерацією, об'єктивно спричиненою процесами переходу багатьох сучасних суспільств у постіндустріальну стадію розвитку, примноженими масштабною глобалізацією, зокрема в політико-культурній царині, а також медіатизацією світової культури публічно-правовий захист виходить за межі традиційного регулювання і поглинає приватно-правові відносини. Необхідно розуміти, що за умов воєнних дій держава часто об'єктивно неспроможна гарантувати права людини в повному об'ємі. Однак збереження фундаментальних засад на основі політичної та правової взаємодії механізмів забезпечення інформаційної безпеки оберігає підвалини демократії та систему загальних принципів права від руйнування волонтаристськими рішеннями.

У сучасних воєнних реаліях важко та навіть недоречно заперечувати роль інформації як інструменту протистояння,

фактично – зброї. Інформація дозволяє вигравати у війні не зробивши жодного пострілу, шляхом формування і розпалювання внутрішніх протиріч. Така тактика є характерною для війн нового формату – гібридних, де безпосередньо військовий фактор є лише однією зі складових цілого.

Якісна державна політика у сфері інформаційної безпеки здатна посприяти тактичним, оперативним і стратегічним перемогам. В час, коли джерелом інформації і лідером суспільної думки може стати практично кожен, поширювана інформація не завжди може відповідати потребам, які диктуються захистом національної безпеки.

Право, як регулятор суспільних відносин може і повинно бути використане для належного урегулювання питань, пов'язаних із забезпеченням інформаційної безпеки. Так, зокрема, реалізація права на життя безперечно пов'язана з правом на безпеку [1]. У саме поняття «безпека» ми вкладаємо стан захисту нас чи того, що нам належить від посягань інших. Сучасне використання технологій, Інтернету, мобільного зв'язку, різноманітних телекомунікаційних систем окрім зручностей роблять загальну систему безпеки вразливою щодо посягань на неї. Створюються передумови витоку інформації, можливості технічного впливу на неї з метою формування потрібної суспільної думки та створення можливості фіксувати і передавати стратегічну інформацію ворогу незначними з технічної точки зору зусиллями.

Реалії нецивілізованих атак російської федерації вимагають негайної реакції та активних дій щодо забезпечення національної безпеки України, які повинні бути збалансовані прагненням суспільства в Україні зберегти правовий характер держави. Гостроти проблематиці інформаційної безпеки додає спроможність ворога маніпулювати інформацією, прописувати власні наративи, відповідно, впливати на свідомість людей та формувати зручний для себе інформаційний простір. З іншого боку, сучасні технічні можливості дозволяють практично в прямому ефірі слідкувати за розвитком воєнних дій і, відповідно, викривати злочинні дії агресора, що є визначальним у перевазі на інформаційному фронті.

З огляду правового режиму воєнного стану де-юре і де-факто впливає на загальний обсяг прав людини та громадянина. Інформаційна безпека держави, яка зазнає збройної агресії, стає

уразливою і потребує комплексних дій щодо її захисту, у тому числі, через звуження прав та свобод суб'єктів на її території. Гарантовані Конституцією права часто неможливо забезпечити через втрату юрисдикційних спроможностей у частині областей України та внаслідок інших безпосередніх загроз, направлених проти існування самої держави Україна та її громадян. Саме тому указом Президента України № 64/2022 тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводяться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Окрему і вагомому групу у цих обмеженнях становлять інформаційні права та свободи людини і громадянина.

Захист національної безпеки визначається Конституцією України як найважливіша функція держави (ст. 17) [2]. В Україні з 1997 р. приймаються концепції (документи, які визначають стратегічний розвиток) національної безпеки, у яких приділяється увага інформаційній безпеці. Їх ключова мета спрямована на розбудову напрямків політики національної безпеки, протидію інформаційній експансії іноземних держав. Очевидно, одна із причин виключно формального характеру та практичного незастосування Концепцій полягала у відсутності конкретизацій джерел інформаційних загроз для України, оцінки геополітичної обстановки й формування засобів інформаційної протидії.

2021 року прийнята нова Стратегія інформаційної безпеки (далі Стратегія), що передбачає комплексну взаємодію на основі Конституції України, законів України, Стратегії національної безпеки України, Стратегією кібербезпеки України, затвердженою, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У ній вже конкретизуються потенційні інформаційні загрози: «інформаційна політика Російської Федерації – загроза не лише для України, але й для інших демократичних держав» [3].

У Стратегії дається визначення поняттю «інформаційна

безпека України» як складової частини національної безпеки України, стану захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існування ефективної системи захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом. Як бачимо, відповідно до визначення, одним із елементів інформаційної безпеки є стан захищеності демократичного ладу, що сприяє забезпеченню конституційних прав і свобод людини.

Очікуваними результатами реалізації Стратегії визначено захищений інформаційний простір України, ефективне функціонування системи стратегічних комунікацій, здійснення ефективної протидії поширенню незаконного контенту, забезпечення сталого процесу інформаційної реінтеграції громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, поширення українського телерадіомовлення на територіях України, прилеглих до тимчасово окупованих територій, суттєве підвищення рівня медіа-культури та медіа-грамотності населення, дотримання конституційних прав особи на вільне вираження своїх поглядів і переконань, захист приватного життя, забезпечення захисту прав журналістів, формування української громадянської ідентичності. Очевидно, в умовах війни акценти на виявлення загроз і реакцію змінюються у напрямку звуження прав людини, керуючись необхідністю забезпечення впливу на потенційні та існуючі загрози.

Сьогоднішні воєнні реалії чітко демонструють, що інформація є зброєю «масового ураження». Тому необхідно створити ефективний механізм, який би забезпечив державну інформаційну безпеку і дотримання прав людини та водночас дозволив би людям не відчувати ефекту посягань на свободи та демократію. Найбільша цінність українців полягає у їх

розумінні та сприйнятті понять свобода і справедливість. Саме це вони зараз відстоюють, і розплачуються за них власним життям.

Список використаних джерел

1. Боднар О. Б. Поняття та зміст права людини на безпеку та його співвідношення з суміжними правами. *Форум права*. 2011. № 1. С. 88–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_18
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Стратегія національної безпеки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

*Сокол Денис Олександрович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ПРАВОВА ДЕРЖАВА: АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ

Розгляд найважливіших передумов, що визначають особливості становлення демократичної політичної системи в Україні, потребує одночасного звернення до вивчення принципів формування та функціонування не тільки головного елемента політичної системи – інституту держави та процесів формування і функціонування політичної влади в суспільстві але й її іншої важливої складової – громадянського суспільства.

Витоки ідеї правової держави беруть свій початок ще з античних часів. Давньогрецький філософ Платон (V–IV ст. до н. е.) пророкував загибель тієї держави, де право і закон не мають сили, і навпаки, віщував порятунок і всі блага державі, в якій закон – володар над правителями. Його учень Аристотель